

VAHE 141

FEUTA'AKI KOLOA 'I TAHI

FOKOTU'UTU'U 'O E NGAahi KUPU

KUPU

1. Hingoa nounou.
2. Ngāue'aki 'a e ngaahi tu'utu'uni 'oku tu'u 'i he tepile pe tepile.
3. 'E 'ikai 'aupito fakapapau 'oku fu'u lelei ke ngāue'aki 'i tahi ha vaka.
4. Ko e fakapapau 'i he tohi fakaheka koloa 'e ngāue'aki 'a e ngaahi tu'utu'uni.
5. Fakama'ama'a 'a e tu'utu'uni hono 5 'o e kupu IV.
6. 'E 'ikai ke faka'atā etc. (savings). Kuo pau 'e tauhi 'e he Pule'anga 'a e ngaahi tu'utu'uni.
7. Sipinga 'o e ngaahi tohi fakaheka koloa.

Ngaahi Lao Fika 13 'o e 1927, 4 'o e 1930.

KO E LAO KE FAKAHĀ 'A E LAO 'OKU KAU KI HE FEUTA'AKI KOLOA 'I
TAHI

[12 'Aokosi, 1927]

1. Ko e hingoa nounou 'o e Lao ni Ko e Lao ki he Feuta'aki Koloa 'i Tahī. Hingoa nounou.
2. Kuo pau koe'uhi ko e Lao ni, 'e kau 'a e ngaahi tu'utu'uni 'oku tu'u 'i he Tepile I ki he feuta'aki koloa 'i tahi 'i he ngaahi vaka 'oku feuta'aki koloa mei ha taulanga 'i he Pule'anga ni ki ha taulanga kehe neongo pe 'oku 'i he Pule'anga ni pe 'i tu'a Pule'anga. Ngāue'aki 'a e ngaahi tu'utu'uni 'oku fu'u 'i he tepile pe tepile.
3. Kuo pau 'e 'ikai ke kau ki ha tohi aleapau 'oku kau ki he feuta'aki koloa 'i tahi 'a ia 'oku kau ki ai 'a e ngaahi Tu'utu'uni ha fakapapau 'aupito 'e he uta 'o e ngaahi koloa ke ne 'omi ha vaka 'oku fu'u lelei ke ngāue'aki 'i tahi. 'E 'ikai 'aupito fakapapau 'oku fu'u lelei ke ngāue'aki 'i tahi ha vaka.
4. Ko e ngaahi tohi fakaheka koloa pe ha fa'ahinga tohi pehē kuo fakahū ki tu'a 'i he Pule'anga 'a ia 'oku tu'u ai pe ko e fakamo'oni ia ki ha tohi aleapau 'oku kau ki ai 'a e ngaahi Tu'utu'uni kuo pau 'e tu'u ai ha fakapapau 'e ngāue'aki 'o hangē ko e ngaahi Tu'utu'uni 'oku tu'u 'i he Lao ni. Ko e fakapapau 'i he tohi fakaheka koloa 'e ngāue'aki 'a e ngaahi tu'utu'uni.

Fakama'ama'a
'a e
tu'utu'uni
hono 5 'o e
kupu IV.

5. Kuo pau 'i hono ngāue'aki 'o e palakalafi 5 'o e Kupu IV 'o e ngaahi Tu'utu'uni 'i he'ene kau ki he feuta'aki koloa 'i tahi 'i he ngaahi vaka 'oku feuta'aki koloa mei ha taulanga 'i he Pule'anga ki ha taulanga kehe 'i he Pule'anga, 'e lau 'o hangē kuo tamate'i mei ai 'a e lea "\$200" pea fetongi'aki 'a e lea "\$20."

'E 'ikai ke
faka'atā etc.
(savings).
Kuo pau 'e
tauhi 'e he
Pule'anga 'a
e ngaahi
tu'utu'uni.

6. (1) 'E 'ikai ke kau ha me'a 'i he Lao ni ki he ngāue'aki 'o ha lao 'oku lolotonga fakangatangata 'a e me'a 'oku ngofua ke 'eke meiate kinautolu 'oku 'anautolu 'a e ngaahi vaka folau tahi.

(2) Kuo pau 'e tauhi 'a e ngaahi tu'utu'uni 'o e Lao ni 'e he Pule'anga ki he feuta'aki koloa 'i tahi 'i ha vaka 'o e Pule'anga pe ko ha vaka kuo nō 'e he Pule'anga.

Sipinga 'o e
ngaahi tohi
fakaheka
koloa.

7. Ko e ngaahi tohi fakaheka koloa kotoa pe kuo fakahū ki tu'a 'e ha uta koe'uhi ko e feuta'aki koloa 'i tahi 'i he ngaahi vaka 'oku uta koloa mei ha taulanga 'i he Pule'anga ki ha taulanga kehe 'i he Pule'anga 'e fai ia 'o hangē ko e sipinga 'oku tu'u 'i he Tepile II.

KO E NGAahi TEPILE

TEPILE I

KO E NGAahi TU'UTU'UNI 'OKU KAU KI HE NGAahi TOHI FAKAHEKA KOLOA
(Bills of Lading)

KUPU I

Fakahinohino

'I he ngaahi tu'utu'uni ko'eni—

- (a) "Uta" ko hono 'uhinga ko ia 'oku 'o'ona pe ko ia 'oku ne nō ha vaka 'a ia 'oku ne fai ha tohi aleapau kau ki he feuta'aki koloa, mo ia 'oku ne 'omi 'a e koloa ke fakaheka:
- (b) "Tohi aleapau ki he feuta'aki" ko hono 'uhinga ko e ngaahi tohi aleapau 'oku kau ki he ngaahi koloa 'oku tu'u 'i he tohi fakaheka koloa pe ha fa'ahinga tohi pehē, kapau 'oku kau 'a e tohi ki he feuta'aki koloa 'i tahi, 'o kau mo ia ha tohi fakaheka koloa pe ha fa'ahinga tohi pehē kuo lau ki ai pea na'e fakahū ki tu'a koe'uhi ko ha kau nō vaka mei he taimi 'a ia 'oku fakangatangata 'e he tohi fakaheka koloa ko ia pe fa'ahinga tohi pehē 'a e kaunga ki ai 'i he vaha'a 'o e uta mo ia 'oku ne ma'u 'a e tohi ko ia:
- (c) "Ngaahi koloa" ko hono 'uhinga ko e ngaahi koloa kehekehe kotoa pe neongo ko e fa'ahinga fe, tuku kehe 'a e fanga manu mo'ui mo e uta 'a ia koe'uhi ko e tohi aleapau ke feuta'aki 'oku fakahā 'oku feuta'aki 'i he funga vaka pe 'oku feuta'aki pehē:
- (d) "Vaka" ko hono 'uhinga ko ha vaka 'oku ngāue'aki ki he feuta'aki koloa 'i he tahi:
- (e) "Feuta'aki koloa" ko hono 'uhinga ko e taimi fakaheka 'a e koloa ki he taimi 'oku fakahifo ai 'a e koloa mei he vaka.

KUPU II

Ko e Ngaahi Fakatu'utāmaki

'I he ngaahi alepau kotoa pe 'oku fai koe'uhi ko e feuta'aki koloa 'i tahī 'o hangē ko e ngaahi tu'utu'uni 'oku tu'u i he Kupu VI, kuo pau koe'uhi ko e fakaheka fetuku, tuku ki hono tuku'anga, 'ave, tauhi, tokanga'i, pea mo e fakahifo 'o e ngaahi koloa ko ia 'e hilifaki kiate ia 'oku ne uta 'a e ngaahi nafa mo e ngaahi mo'ua pea 'oku totonu ke ne ma'u 'a e ngaahi totonu pea mo e ngaahi faka'atu'i 'e hā 'i he Lao ni.

KUPU III

Ko e Ngaahi Nafa mo e Ngaahi Mo'ua

1. Kuo pau 'i he te'eki ke folau pea 'i he kamata 'o e folau, 'e fai 'e he uta 'a e ngaahi me'a 'o hangē ko ia te ne lava koe'uhi—

- (a) Ke ngaohi 'a e vaka ke fe'unga mo e ngāue'aki 'i tahī:
- (b) ke 'omi 'a e kauvaka 'oku lelei mo fe'unga hono toko lahi, ke 'omi kakato ha ngaahi naunau vaka; pea ke 'omi mo hono me'a 'oku totonu ke 'omi:
- (c) Ke ngaohi ke lelei mo fe'unga 'a e ngaahi 'ana, ngaahi loki 'aisi mo e ngaahi loki fakamokomoko, pea mo e ngaahi feitu'u kotoa pe 'i he vaka 'a ia ko e ngaahi tuku'anga koloa, koe'uhi ke tali, uta'aki mo fakatolonga 'a e ngaahi koloa ko ia.

2. Koe'uhi ko e ngaahi tu'utu'uni 'oku tu'u 'i he Kupu IV, kuo pau ke fakaheka, fetuku, tuku ki hono tuku'anga, 'ave, tauhi totonu mo lelei 'a e ngaahi koloa 'oku feuta'aki.

3. Hili 'ene tali 'a e ngaahi koloa koe'uhi ke ne tauhi, kuo pau 'e 'atu 'e he uta pe 'eikivaka, pe fakafofonga 'o e uta, kiate ia kuo ne 'omi 'a e ngaahi koloa ke fakaheka ha tohi fakaheka koloa 'i he'ene kole mai ke 'omi pea 'e tu'u ai 'i he tohi fakaheka ko ia 'a e ngaahi me'a kehekehe pea mo e ngaahi me'a ko 'eni—

- (a) 'A e ngaahi faka'ilonga 'oku 'aonga koe'uhi ke 'ilo 'aki 'a e ngaahi koloa 'o hangē ko ia kuo 'atu 'i he tohinima ki ai 'e ia kuo 'omi 'a e ngaahi koloa ke fakaheka 'i he te'eki ai ke kamata ke fakaheka 'a e ngaahi koloa ko ia, 'o kapau kuo 'ai fakamahino 'a e ngaahi faka'ilonga 'i he ngaahi koloa ko ia kapau 'oku 'ikai ke 'ufi'ufi pe 'i he funga 'o e ngaahi puha pe 'ufi'ufi 'oku kofukofu 'aki 'a e ngaahi koloa pea ke 'ai 'i he anga ko ia 'e tolonga 'a e faka'ilonga 'o a'u ki he 'osi 'a e folau:
- (b) 'A e lahi 'o e ngaahi kofukofu pe ngaahi fo'i me'a, pe ko hono lahi, pe mamafa, 'o hangē ko ia 'e hoko, pea kuo 'atu 'i he tohinima 'o ia kuo 'omi 'a e ngaahi koloa ke fakaheka:
- (c) Ko e hokohoko mo e anga 'o e ngaahi koloa;

Ka kuo pau 'e 'ikai ke ngofua ke fakamālohi 'a e uta, 'eikivaka pe fakafofonga 'o e uta, ke fakahā 'i he tohi fakaheka ha ngaahi faka'ilonga, fika, pe mamafa 'a ia 'oku 'i ai ha'ane tu'unga lelei ki he'ene mahalo 'oku 'ikai fakahā totonu 'a e ngaahi koloa na'e ma'u mo'oni, pe na'e 'ikai ke ne ma'u ha founa lelei ke sivi'aki ia.

4. Kuo pau ko e fakamatāla fakamo'oni lelei 'a e tohi fakaheka koloa ki he ma'u 'e he uta 'a e ngaahi koloa ko ia 'o hangē kuo fakamatāla 'o hoa mo e palakalafi 3(a), (b), mo e (c).

5. Kuo pau 'e lau kuo 'osi fakapapau ki he uta 'e ia kuo 'omi 'a e koloa ke fakaheka na'e totonu 'a e ngaahi faka'ilonga, lahi, pea mo e mamafa, 'i he taimi pe ko ia na'a ne 'omi 'a e ngaahi koloa ke fakaheka pea 'o hangē ko ia na'a ne nō atu ki ai, pea kuo pau ke faka'atu'i 'a e uta 'e ia kuo 'omi 'a e ngaahi koloa ke fakaheka, koe'uhi ko e ngaahi mole kotoa, maumau, mo e ngaahi pa'anga na'e hu ki tu'a koe'uhi ko e ngaahi fakamatāla hala ko ia. Koe'uhi ko e totonu ke faka'atā 'a e uta kuo pau 'e 'ikai 'aupito fakangatangata hono ngaahi nafa mo e mo'ua 'o hangē ko e tohi aleapau ki he feuta'aki ki ha taha kehe 'o 'ikai ko ia kuo ne 'omi 'a e ngaahi koloa ke fakaheka.

6. Kapau 'e 'ikai ke fai 'i he tohinima ha fakahā 'oku tu'u ai 'a e mole pe maumau ko ia ki he uta pe ki hono fakafofonga 'i he taulanga 'oku fakahifo ai 'a e koloa kimu'a pe 'i he taimi 'oku 'ave 'a e ngaahi koloa mo tuku ia kiate ia 'oku totonu ke 'atu ki ai koe'uhi ko e tohi aleapau ki he feuta'aki, pe, ka 'ikai ke hā mai 'a e mole pe maumau, 'i he te'eki ai ke 'osi 'a e 'aho 'e 3, ko e 'ave ko ia kuo pau ko e fakamo'oni mamafa ia na'e uta ki ai 'e he uta 'a e ngaahi koloa 'oku tu'u 'i he tohi fakaheka koloa.

'E 'ikai ke 'aonga ke fakahā 'i he tohinima kapau na'a ne sivi fakataha 'a e anga 'o e ngaahi koloa 'i he taimi pe ko ia na'a ne ma'u ai.

Neongo ha me'a kuo pau 'e faka'atā 'a e uta mei he mo'ua kotoa 'oku kau ki he mole pe maumau 'o kapau 'e 'ikai ke faka'ilo ia 'i he te'eki ai ke 'osi ha ta'u 'e taha hili hono 'atu 'a e koloa, pe mei he 'aho na'e totonu ke 'atu 'a e koloa kiate ia na'e totonu ke ma'u.

Kuo pau ka hoko ha mole pe maumau mo'oni pe 'oku 'i ai ha mahalo 'oku 'i ai ha mole pe maumau 'e fefakafaingofua'aki 'e he uta mo ia 'oku ne tali 'a e koloa ke na taki taha sivi mo lau 'a e ngaahi koloa.

7. Hili hono fakaheka 'a e ngaahi koloa ko e fa'ahinga tohi fakaheka koloa 'a ia kuo 'atu 'e he uta 'eikivaka, pe fakafofonga 'o e uta, kiate ia na'e 'omi 'a e ngaahi koloa ke fakaheka, kapau 'oku kole mai, ko e "tohi fakahā kuo fakaheka 'a e koloa" (shipped bill of lading), pea kuo pau kapau na'e fua ma'u 'e ia kuo 'omi 'a e koloa ke fakaheka ha tohi kehe 'oku kau ki he ngaahi koloa ko ia, te ne momoi ia 'i he'ene ma'u 'a e tohi fakahā kuo fakaheka 'a e koloa, ka 'i he loto ki ai 'a e uta 'e ngofua ke hiki ki he tohi kehe ko ia 'e he uta, 'eikivaka, pe fakafofonga 'i he taulanga na'e fakaheka ai 'a e ngaahi koloa pea mo e ngaahi vaka 'a ia na'e fakaheka ki ai 'a e ngaahi koloa pea mo e 'aho pe ngaahi 'aho na'e fakaheka ai, pea koe'uhi ko e ngāue'aki 'a e kupu ni 'e lau, 'i he'ene tohi 'a e ngaahi me'a ko ia, ko e "Tohi fakahā kuo fakaheka 'a e koloa."

8. Kuo pau 'e 'ikai ke 'aonga pea 'e 'ikai ke lava ke ngāue'aki ha kupu, fakapapau, pe alea 'i ha tohi aleapau ki he feuta'aki 'oku faka'atā'aki 'a e uta pe vaka mei ha 'eke pa'anga 'e fai koe'uhi ko ha mole pe maumau na'e hoko ki ha koloa pe 'oku kau ki ha koloa 'oku tupu mei he ta'etokanga ngāue kovi, pe ta'e fai hono nafa mo e ngaahi me'a na'e totonu ke fai koe'uhi ko e kupu ni, pe ha fakasi'isi'i 'a e pa'anga 'e 'eke ngata pe 'o hangē ko ia 'oku tu'u 'i he ngaahi tu'utu'uni.

Kuo pau 'e lau ko e kupu 'oku faka'atā 'a e uta mei ha 'eke ha tohi malu'i tokoni, pe ha kupu tatau mo ia.

KUPU IV

Ko e Ngaahi Totonu mo e Ngaahi Faka'atā

1. Kuo pau 'e 'ikai ke ngofua ke faka'ilo 'a e uta pe vaka koe'uhi ko ha mole pe maumau 'oku hoko koe'uhi na'e 'ikai ke lelei fe'unga mo e folau 'i tahi 'a e vaka tuku kehe na'e hoko 'a e mole pe maumau ko ia 'i he ta'e tokanga 'e he uta ke ngaohi 'a e vaka ke fe'unga mo e ngāue'aki 'i tahi, mo 'omi 'a e kauvaka lelei mo fe'unga hono tokolahi mo 'omi kakato 'a e ngaahi naunau mo e me'akai etc. mo ngaohi ke lelei mo fe'unga 'a e ngaahi 'ana, ngaahi loki ngaohi 'a'isi mo e ngaahi loki fakamokomoko pea mo e ngaahi feitu'u kotoa 'i he vaka 'a ia ko e ngaahi tuku'anga koloa koe'uhi ke tali, uta'aki, mo malu'i mo fakatolonga 'a e ngaahi koloa 'o hangē ko e palakalafi 1 'o e Kupu III.

Ka 'i ai ha mole pe maumau kuo hoko koe'uhi ko e kovi 'a e kava, kuo pau 'oku 'i he uta pe taha kehe 'oku ne kole 'a e faka'atā 'o hangē ko e kupu ni ke fakamo'oni na'a ne matu'aki tokanga ke ta'ofi ha me'a 'e hoko mei ai ha mole pe maumau.

2. Kuo pau 'e 'ikai ke hilifaki ki he uta pe vaka ha 'eke koe'uhi ko ha mole pe maumau kuo hoko pe na'e tupu mei ha—

- (a) Me'a na'e fai, ta'etokanga, pe ta'e fai 'e he 'eikivaka, tangata kauvaka, pailate pe kau ngāue 'o e uta 'i he me'a na'e kau ki he faifolau pe pule'i 'o e vaka:
- (b) Vela, tuku kehe na'e tupu 'i he ngāue kovi pe 'i he kaunga ki ai 'a e uta:
- (c) Ngaahi me'a fakatupu tu'utāmaki, ngaahi tu'utāmaki pea mo e ngaahi fakatu'utāmaki 'oku kau ki he tahi pe ngaahi tohi 'oku lava ke fefolau-'aki ai:
- (d) Tu'utu'uni 'a e Ta'e Ha Mai (Act of God):
- (e) Tau:
- (f) Ngāue 'a ha fili:
- (g) Puke pe ta'ofi 'e ha kau pilinisi, kau pule pe kakai, pe puke 'i ha fekau mei ha Fakamaau'anga:
- (h) Motumahaki (kolonitini):
- (i) Ngāue, pe ta'e fai 'e ia na'e 'omi 'a e koloa ke fakaheka pe 'e ia 'oku 'a'ana 'a e ngaahi koloa pe ko hono fakafongā:
- (j) Angatu'u 'a e kau ngāue, pe ko e tapuni 'a e ngaahi falengaue, pe ta'ofi ngāue neongo pe ko e ha hono tupu'anga:
- (k) Ngaahi maveuveu 'a e kakai:
- (l) Malu'i pe feinga ke malu'i kakai pe koloa 'i tahi:
- (m) Mīngi 'i hono lahi pe mamafa pe ko ha mole pe maumau kehe kuo hoko koe'uhi ko e anga 'o e koloa:
- (n) Ta'efe'unga hono fakamolū:
- (o) Ta'efe'unga pe ta'e'aonga 'a e ngaahi faka'ilonga:
- (p) Ngaahi me'a kovi 'i hono anga 'e 'ikai ke lava ke 'ilo neongo 'a e tokanga lelei:
- (q) Ha tupu'anga kehe 'a ia 'oku 'ikai ke tefito 'aki 'a e ngāue kovi mo'oni pe ta'etokanga pe kaunga 'o e uta, pe ngāue kovi pe ta'e tokanga 'i 'a e kau fakafongā pe kau ngāue 'o e uta, ka kuo pau 'oku 'i he tokotaha 'a ia 'oku ne kole ke kau ki he faka'atā ni ke ne fakamo'oni na'e 'ikai

ke hoko 'a e mole pe maumau 'i he ngāue kovi pe ta'etokanga 'a e kau fakafongā pe ngāue 'o e uta.

3. Kuo pau 'e 'ikai ngofua ke 'eke ha me'a meiate ia na'e 'omi 'a e ngaahi koloa ke fakaheka koe'uhi ko ha mole pe maumau kuo hoko ki he uta pe vaka neongo pe ko e ha 'a e me'a na'e tupu mei ai kapau na'e 'ikai hoko koe'uhi ko ha ngāue, ngāue kovi pe ta'etokanga 'o ia na'e 'omi 'a e ngaahi koloa ke fakaheka pe ko hono kau fakafongā pe kau ngāue.

4. Kuo pau 'e 'ikai ke lau ko e ue'i pe maumau 'o e ngaahi tu'utu'uni ni, pe tohi alepau ki he feuta'aki kapau 'e 'alu 'a e vaka mei hono halanga vaka totonu koe'uhi ke fakahaofi pe feinga ke fakahaofi kakai pe koloa 'i tahi, pe koe'uhi ko ha 'alu mei hono halanga vaka 'oku 'i ai hano 'uhinga lelei.

5. Kuo pau 'e 'ikai ke ngofua ke 'eke ha pa'anga mei ha uta pe vaka koe'uhi ko ha mole pe maumau 'e hoko ki ha koloa pe 'oku kau ki ha koloa 'oku lahi hake 'i he T\$200 hono mahu'inga 'o e kofukofu pe fo'i me'a takitaha pe ko e tatau 'o e pa'anga ko ia 'i ha pa'anga kehe, tuku kehe kapau na'e fakahā 'a e anga mo e mahu'inga 'o e ngaahi koloa ko ia 'e ia na'e 'omi ke fakaheka 'i he te'eki ke fakaheka pea na'e tu'u 'i he tohi fakaheka koloa.

Kuo pau kapau 'e 'ai fakataha 'a e fakamatala ko eni mo e tohi fakaheka koloa 'e hoko ko e fakamo'oni 'uluaki ia ka kuo pau 'e 'ikai ke fakamālohi 'aki pe hoko ko e fakamo'oni faka'osi ia 'i he me'a 'oku kau ki he uta.

'Oku ngofua ke fokotu'u ha mahu'inga taupotu 'o 'ikai ko e mahu'inga 'oku lau ki ai 'i he palakalafi ni ka 'i ai ha alea 'e fai 'i he vaha'a 'o e uta, mo e 'eikivaka pe fakafongā 'o e uta, ka kuo pau ke 'oua 'e si'i hifo 'a e mahu'inga taupotu 'i he mahu'inga 'oku hā 'i he 'uluaki palakalafi.

Kuo pau 'e 'ikai ke ngofua ke 'eke ha pa'anga mei he uta pe vaka koe'uhi ko ha mole pe maumau kuo hoko 'i ha koloa pe 'oku kau ki ha koloa 'o kapau na'e fakahā hala 'a e anga mo e 'uhinga 'o e koloa ko ia 'i he 'ene 'ilo 'e ia na'e 'omi 'a e koloa ke fakaheka 'i he tohi fakaheka koloa.

6. Ka fakaheka ha koloa 'oku fa'a vela fakafokifā, pe fa'a pa pe fakatu'utāmaki 'i hono anga 'a ia na'e fakaheka ta'e loto ki ai 'a e uta, 'eikivaka pe fakafongā 'o e uta koe'uhi na'a nau 'ilo hono fa'ahinga mo e anga, 'oku ngofua 'i ha taimi 'i he te'eki ke hoko 'a e taimi totonu ke fakahifo ia, ke fakahifo 'a e koloa ko ia 'i ha potu pe, pe ke faka'auha pe ngaohi ia ke 'oua na'a toe tupu mei ai ha fakatu'utāmaki 'e he uta ta'e 'i ai ha fakangofua ke 'eke ha pa'anga huhu'i, pea kuo pau ke 'eke meiate ia 'a ia na'e 'omi 'a e koloa ke fakaheka ha ngaahi maumau mo e ngaahi pa'anga kehe 'a ia na'e fakahū ki tu'a koe'uhi ko e fakaheka 'o e koloa ko ia.

Ka 'i ai ha koloa kehe kuo fakaheka 'i he 'ilo mo loto ki ai 'a e uta, 'eikivaka pe fakafongā 'o e uta pea 'e toki hoko ko e me'a fakatu'utāmaki ki he vaka pe ki he uta kehe 'i he vaka, 'oku ngofua 'i he anga tatau mo ia 'oku hā kimu'a 'i he palakalafi ni ke fakahifo 'a e koloa fakatu'utāmaki ko ia 'i ha potu, pe ke faka'auha, pe ke ngaohi ia ke 'oua na'a toe tupu mei ai ha fakatu'utāmaki 'e he uta ta'e 'i ai ha fakangofua ke 'eke ha pa'anga mei he uta ngata 'i he 'avalisi kehekehe, 'o kapau 'oku 'i ai ha 'avalisi.

KUPU V

Momoi 'o e Ngaahi Totonu mo e Ngaahi Faka'atā, pea mo e Fakalahi 'o e Ngaahi Nafa mo e Mo'ua

Kuo pau 'oku 'atā 'a e uta ke momoi hono kotoa pe ko hono kongā 'o 'ene ngaahi totonu mo hono ngaahi faka'atā hono kotoa pe pe ko hono kongā pe ke fakalahi ha nafa pe mo'ua 'e taha koe'uhi ko e ngaahi tu'utu'uni 'oku tu'u 'i ha Kupu 'o e ngaahi Kupu ni, ka kuo pau 'e tu'u 'a e momoi pe fakalahi pehē 'i he tohi fakaheka koloa kuo 'atu kiate ia 'a ia na'e 'omi 'a e koloa ke fakaheka.

Kuo pau 'e 'ikai ke 'ai 'i he ngaahi tu'utu'uni ni kiate kinautolu 'oku nau nō mai ha vaka 'a ia 'o kapau 'e 'atu ha tohi fakaheka koloa koe'uhi ko ha vaka kuo nō mai 'e ha fa'ahinga kuo pau ke hoa 'a e tohi fakaheka ko ia mo e ngaahi me'a 'oku tu'u 'i he ngaahi tu'utu'uni ni. Kuo pau 'e 'ikai ke 'i ai ha me'a 'i he ngaahi tu'utu'uni 'e ta'ofi'aki 'ene tohi 'i ha tohi fakaheka koloa ha tu'utu'uni fakalao 'oku kau ki he 'avalisi kehekehe.

KUPU VI

Ko e Fakalahi Tu'utu'uni

Neongo ko e ngaahi tu'utu'uni 'oku tu'u 'i he ngaahi Kupu kuo toki hili kuo pau 'oku 'atā ki ha uta, 'eikivaka pe fakaafongā 'o e uta, ke fai ha tohi aleapau 'oku kau ki ha fa'ahinga koloa neongo pe ko e ha 'a e alea 'oku ha ai 'oku kau ki he nafa mo e mo'ua 'o e uta koe'uhi ko e ngaahi koloa ko ia, pea mo e ngaahi totonu mo e ngaahi faka'atā 'o e uta koe'uhi ko e ngaahi koloa ko ia pe ko 'ene vakai'i ke fe'unga 'a e vaka mo e ngāue'aki 'i tahi mo e me'a 'oku fa'a fai 'e he kakai pe ki he tauhi pe fa'a fai 'o hono kau ngāue pe kau fakaafongā 'i he me'a 'oku kau ki ha fakaheka, fetuku, tuku ki hono tuku'anga, 'ave, tauhi, tokanga, pea moe fakahifo 'o e ngaahi koloa 'oku feuta'aki 'i tahi, ka kuo pau koe'uhi ko e me'a ni na'e 'ikai ke fakahū ki tu'a ha tohi fakaheka koloa pe 'e 'ikai ke fakahū ki tu'a ha tohi fakaheka koloa pe ke tohi 'a e ngaahi alea 'i ha tohi tali totongi 'a ia ko e tohi ia 'oku 'ikai ke ngofua ke fetongi pea ke fakahā 'a e tapui ko ia 'i he tohi ko ia.

Ka fai ha tohi alea 'o hangē ko ia kuo pau 'e mālohi fakalao ia: Ka kuo pau 'e 'ikai kau 'a e Kupu ni ki he ngaahi feuta'aki kehekehe 'oku fa'a fai 'i he fa'a faifakatau (trade), ka 'e kau pe ia ki he ngaahi feuta'aki 'a ia koe'uhi ko hono fa'ahinga pe anga 'o e koloa 'e feuta'aki pe ko e me'a 'oku kau ki ai pe ngaahi alea mo e ngaahi tu'utu'uni ki he feuta'aki 'e fai ko e me'a totonu ke kau ki ha fakalahi 'o e ngaahi tu'utu'uni.

KUPU VII

Ko e Fakangatangata ki hono Ngāue'aki 'a e Ngaahi Tu'utu'uni ni

Kuo pau 'oku 'ikai ke 'i ai ha me'a 'i he Kupu ni ke ta'ofi'aki ha uta pe ha taha 'omi koloa ke fakaheka ke fai ha tohi aleapau, pe fakapapau, pe tu'utu'uni, pe ha alea ta'ofi, pe faka'atā 'oku kau ki he nafa pe mo'ua 'o e uta pe vaka koe'uhi ko ha mole pe maumau pe 'oku kau ki he tauhi mo tokanga'i pea mo e fetuku 'o e ngaahi koloa 'i he te'eki ai ke fakaheka mo e fakahifo mei he vaka 'a ia na'e fetuku'aki 'i tahi.

KUPU VIII

Ko e Fakangatangata 'o e Mo'ua

Kuo pau 'e 'ikai ke ue'i'aki 'e he ngaahi tu'utu'uni ni 'a e ngaahi totonu mo e ngaahi ngāue 'a e uta 'oku ne ma'u 'o hangē ko ha lao 'oku lolotonga ngāue'aki 'a ia 'oku kau ki he fakangatangata 'o e mo'ua 'o kinautolu 'oku nau ma'u vaka 'oku folau 'i tahi.

KUPU IX

'E lau ko e mahu'inga 'o e pa'anga 'oku tu'u 'i he ngaahi tu'utu'uni ni ko e mahu'inga ia 'o e pa'anga koula.

TEPILE II

(Bill of Lading)

SIPINGA 'O E TOHI FAKAHEKA KOLOA

Na'e fakaheka 'i 'i Tonga 'o ngalingali lelei mo ma'opo'opo lelei 'e mei 'i Tonga. KE FAKAHIFO 'o hangē ko e ngaahi tu'utu'uni mo e alea 'oku tu'u 'i he tohi ni pea ke fakahifo 'oku kei lelei mo ma'opo'opo 'i

'i Tonga mo tukuange kia pe ko hano pe ko honau fakafofonga

Kuo 'osi totongi 'a e feleti.

KOLOA FAKATU'UTĀMAKI. 'Oku fakatokanga'i 'a e kau mesianiti (merchants) mo e kakai kehe ke 'oua 'e fakaheka ha ngaahi koloa fakatu'utāmaki ta'e tomu'a tohi ia 'i he tohi fakaheka koloa mo fai ha alea ki ai mo e 'eikivaka koe'uhi kapau 'e li'aki hono fai 'e ngofua ke 'eke meiate kinautolu ke totongi ha ngaahi tautea pa'anga 'o hangē ko ia 'oku hilifaki 'e he lao.

Ngaahi Faka'ilonga mo e Ngaahi Fika etc. Fakamatala ki he kofukofu. Fua. 'Oku kau 'a e Tohi Fakaheka koloa ni ki he Lao ki he Feuta'aki Koloa 'i Tahī.

Ka 'i ai, ha 'avalisi kehekehe, 'e totongi 'o hangē ko e ngaahi Tu'utu'uni 'Ioake 'Anitiuepi 1924.

'Oku fakatokanga'i 'eni ki he kakai na'e 'omi 'a e ngaahi koloa ke fakaheka ki he anga mo e ngaahi me'a ta'e lelei 'i he ngaahi kofukofu 'a ia 'oku tu'u 'i he tohi fakaheka koloa 'oku hā 'i 'olunga he tohi ni 'a ia na'e tohi 'i he taimi na'e tuku ki he vaka.

..... ko ia na'a ne 'omi 'a e koloa ke fakaheka

..... 'Eikivaka.